

**΄Περα απο το Μνημονιο:Αποτυπωση αναπτυξιακου προτυπου,
ταχύτητα εφαρμογής αποφάσεων΄**

του Γιάννη Στουρνάρα, Καθηγητή Οικονομικών του Πανεπιστημίου Αθηνών
και Γενικού Διευθυντή του IOBE

Με τα μέτρα που ήδη ελήφθησαν η Ελλάδα έκανε ένα σημαντικό βήμα για την αποφυγή της στάσης πληρωμών, παρά τη συνεχιζόμενη δυσπιστία των διεθνών αγορών. Ζει βέβαια και αναπνέει με το δάνειο της 'τροϊκας' των 110 δις. ευρώ και με την ενίσχυση της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Οι διευκολύνσεις αυτές παρέχουν ένα 'παράθυρο ευκαιρίας' που πρέπει να αξιοποιηθεί προκειμένου (α) να αποκατασταθούν πλήρως η δημοσιονομική ισορροπία, η ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος και οι ομαλές πιστωτικές συνθήκες του ιδιωτικού τομέα, και (β) να τεθεί η οικονομία εκ νέου σε αναπτυξιακή τροχιά και στη διαδικασία πραγματικής σύγκλισης με την υπόλοιπη Ευρωζώνη. Δύο πράγματα απαιτούνται: Ξεκάθαρη αναπτυξιακή στρατηγική, ταχύτητα στην εφαρμογή αποφάσεων.

Βραχυπροθέσμως, το άμεσο πρόβλημα είναι ο χαμηλός ρυθμός αύξησης των εσόδων (3,3% το οκτάμηνο) σε σχέση με τον ετήσιο στόχο (13,7%). Αυτή η υστέρηση οδήγησε την κυβέρνηση σε μείωση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κατά 33% περίπου την αντίστοιχη περίοδο προκειμένου να πετύχει το στόχο του ελλείμματος, με συνέπεια τη μείωση του ΑΕΠ (εξ αυτού και μόνο του λόγου) κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες περίπου και την καθυστέρηση στην αξιοποίηση του ΕΣΠΑ. Οδηγεί επίσης σε καθυστερήσεις πληρωμών προς τους διάφορους προμηθευτές του δημοσίου, με αποτέλεσμα να περιορίζεται περαιτέρω η ρευστότητα του ιδιωτικού τομέα. Επομένως επείγει η κινητοποίηση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού για είσπραξη εσόδων, ιδιαιτέρως από τον ΦΠΑ , και γενικά η

συστηματική και επαγγελματική προσέγγιση στο θέμα αυτό (θέσπιση στόχων και κινήτρων ανά ΔΟΥ). Αυτό αποτελεί 'κλειδί' για τις βραχυπρόθεσμες εξελίξεις.

Μεσοπρόθεσμως, το πρόβλημα είναι ότι η Ελλάδα πορεύεται ακόμα με το παλαιό αναπτυξιακό πρότυπο, όπου κυριαρχεί ο κρατισμός ως αναπτυξιακή νοοτροπία και φιλοσοφία. Οι πρόσφατες ρυθμίσεις στο ασφαλιστικό και η στάση της κυβέρνησης στο θέμα των αδειών των οδηγών φορτηγών δημοσίας χρήσεως δείχνουν ότι το θάρρος και οι ηγετικές πρωτοβουλίες δεν λείπουν. Αυτά όμως δεν αρκούν. Απαιτείται η σαφής περιγραφή ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου, φιλικού προς τις αγορές, με έμφαση στην εξωστρέφεια και την ανταγωνιστικότητα, όπου οι ιδιωτικές επενδύσεις και οι εξαγωγές θα αναλάβουν την αναπτυξιακή σκυτάλη, ιδιαίτερα στους κλάδους με αποδεδειγμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα: τουρισμός, υποδομές, ναυτιλία και μεταφορές, πράσινη ενέργεια, γεωργία. Ο Πρωθυπουργός έκανε το πρώτο βήμα στην Έκθεση Θεσσαλονίκης. Η κυβέρνηση θα πρέπει τώρα να εκπονήσει δεκαετές αναπτυξιακό πρόγραμμα αποτυπώνοντας με σαφήνεια αυτές τις κατευθύνσεις. Παρεμπιπτόντως, θα παρέχει στοιχεία και για την εξέλιξη του δημοσίου χρέους σ' αυτό το μακροπρόθεσμο πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη πολιτικές αποκρατικοποιήσεων, αξιοποίησης δημόσιας ακίνητης περιουσίας κλπ. Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο μπορεί να τεθούν ευρύτερα ζητήματα που επηρεάζουν καταλυτικά την ανταγωνιστικότητα μακροπρόθεσμως, όπως η επίδοση του λεγόμενου 'τριγώνου της γνώσης' (Παιδεία-Έρευνα-Καινοτομία), η πολυνομία και γενικά η θεσμική συγκρότηση της οικονομίας. Πρόσθετα χαρακτηριστικά στοιχεία του νέου αναπτυξιακού προτύπου πρέπει να είναι τα εξής:

- (α) Σταθερό και ανταγωνιστικό φορολογικό πλαίσιο για την αποφυγή του εκπατρισμού επιχειρήσεων και την προσέλκυση ξένου κεφαλαίου. Τα αναπτυξιακά κίνητρα πρέπει να είναι κυρίως φορολογικά, δεδομένης της αρνητικής εμπειρίας με τις επιδοτήσεις, συνδεδεμένα με την πραγματοποίηση νέων επενδύσεων.
- (β) Ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων: Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελμάτων και αγορών, απλοποίηση διαδικασιών αδειοδότησης

επιχειρήσεων, άρση των ποικίλων αντικινήτρων στην ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα (εδώ το κάθε Υπουργείο πρέπει πρώτα να καταγράψει τα αντικίνητρα αυτά), προκειμένου να δοθεί αναπτυξιακή ώθηση στην οικονομία από την πλευρά της προσφοράς. Τα περισσότερα υποδείγματα δείχνουν ότι η ώθηση αυτή ξεπερνά το 10% του ΑΕΠ σε πέντε χρόνια στην περίπτωση της Ελλάδας.

- (γ) Ταχείες διαδικασίες, τύπου Ολυμπιακών Αγώνων, για την πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων.
- (δ) Χρήση και ενίσχυση επενδυτικών εργαλείων που είχαν χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν με επιτυχία για μεγάλες επενδύσεις και συνεργασία δημόσιου/ιδιωτικού τομέα (συμβάσεις παραχώρησης, ΣΔΙΤ κλπ).
- (ε) Πώληση-αξιοποίηση της ακίνητης κρατικής περιουσίας αφ' ενός για την άντληση εσόδων με σκοπό την εξόφληση μέρους του δημοσίου χρέους και αφ' ετέρου για την δημιουργία 'επενδυτικών πόλων': Τουριστική κατοικία για τους 'baby boomers' (πολιτική που ήδη ακολουθούν άλλες Μεσογειακές χώρες), πράσινη ενέργεια κ.λ.π. Τώρα είναι η περίοδος που πρέπει να γίνει αυτό, μαζί με εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις εισηγμένων και μη επιχειρήσεων, προκειμένου να μειωθεί, πολύ πέραν των αρχικών εκτιμήσεων του Μνημονίου, το δημόσιο χρέος τερματίζοντας έτσι οριστικά τη συζήτηση περί στάσης πληρωμών της χώρας, να συναφθούν στρατηγικές συμμαχίες με ξένες επιχειρήσεις και, στην περίπτωση των τραπεζών, να υπάρξει ροή ρευστότητας προς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η δημιουργία κρατικού πυλώνα με συγχωνεύσεις κρατικών τραπεζών δεν ενδείκνυται κάτω από τις σημερινές συνθήκες.
- (στ) Ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών, είτε από την αγορά κεφαλαίου (παλαιοί και νέοι μέτοχοι, εγχώριοι ή ξένοι) είτε μέσω του νεοσυσταθέντος Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, προκειμένου να μπορούν να διοχετεύουν περισσότερη ρευστότητα στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Η πρόσφατη σχετική εξαγγελία της Εθνικής Τράπεζας είναι ενδεδειγμένη κίνηση.

- (ζ) Αποκατάσταση συνθηκών σύγχρονης εταιρικής διακυβέρνησης σε κρίσιμες, μεγάλες δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Η κυβέρνηση θα πρέπει να το επιδιώξει αυτό με συναινετικές διαδικασίες. Αν όμως τα συνδικάτα αρνηθούν, η κυβέρνηση θα πρέπει να προχωρήσει χωρίς χρονοτριβή στη διαδικασία εξυγίανσης ή/ και απελευθέρωσης των σχετικών αγορών (π.χ. στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και των σιδηροδρομικών μεταφορών) προκειμένου να προσελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις.
- (η) Εισαγωγή διεθνών λογιστικών προτύπων, συστημάτων πληροφορικής και συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης σε όλο το δημόσιο τομέα, τους οργανισμούς, την τοπική αυτοδιοίκηση κλπ. Σήμερα σε πλείστους όσους οργανισμούς (π.χ. νοσοκομεία), δεν υπάρχει διπλογραφικό λογιστικό σύστημα, μέτρηση και καταγραφή μεγεθών, αξιολόγηση στελεχών, αποτελεσμάτων και διαδικασιών. Ως αποτέλεσμα της έλλειψης μετρήσεων και καταγραφής, αξιολόγησης και κινήτρων, κυριαρχεί ο ισοπεδωτισμός, η αδιαφορία, η διαφθορά και τελικά η σπατάλη δημόσιου χρήματος. Ο τομέας της Υγείας είναι ίσως ο πλέον χαρακτηριστικός
- (θ) Διευκόλυνση της κινητικότητας του ανθρώπινου δυναμικού από κλάδους και επιχειρήσεις που 'δύουν' σε κλάδους και επιχειρήσεις που 'ανατέλλουν'. Η αγορά εργασίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο νέο αναπτυξιακό πρότυπο και το κράτος μπορεί, και επιβάλλεται, να έχει ουσιαστικό ρόλο στη διευκόλυνση της προσαρμογής μέσω των ποικίλων επιδομάτων, των προγραμμάτων στήριξης, επιμόρφωσης και εκπαίδευσης. Οι Σκανδιναβικές χώρες παρέχουν τα πλέον επιτυχημένα παραδείγματα προς μίμηση στον τομέα αυτό.

Το νέο αναπτυξιακό πρότυπο, οι βασικές κατευθύνσεις του οποίου περιγράφηκαν προηγουμένως, πρέπει να συμβαδίζει με το νέο κοινωνικό πρότυπο. Το σημερινό κοινωνικό πρότυπο, με την υπερβολική έμφαση στις συντάξεις και στα ποικίλα 'πακέτα' που εξαγγέλλονταν *ad hoc*, κυρίως κατά τις προεκλογικές περιόδους, απεδείχθη αναποτελεσματικό, αφού, παρά το γεγονός ότι οι πόροι του πλησιάζουν τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, το

ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα παραμένει συγκριτικά υψηλό. Το νέο κοινωνικό πρότυπο πρέπει να εξασφαλίζει ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, να διευκολύνει την προσαρμογή στην αγορά εργασίας και την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, κυρίως όμως να εξασφαλίζει ίση πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας παιδεία και υγεία. Η παιδεία αποτελεί, μακροπροθέσμως, το συνδετικό κρίκο μεταξύ οικονομικής αποτελεσματικότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης και επομένως τον πιο σημαντικό τομέα για μεταρρυθμίσεις.